

D ů v o d y:

Dovolatel napadá rozsudek odvolacího soudu jen z dovolacího důvodu čís. 4 § 503 c. ř. s., shledávaje nesprávné právní posouzení věci v tom, že odvolací soud stejně jako soud první stolice dospěl k úsudku, že ho stihá spoluzavinění na poškození vlastního koně. Dovolání jest v tomto směru důvodné. Názor odvolacího soudu, že se sbíhá se zaviněním žalované společnosti i spoluzavinění poškozeného žalobce a že tento musí proto nésti škodu poměrně i sám, poněvadž zavinění jeho kočího jest pokládati za vlastní zavinění žalobcovo, jest nesprávný. Odvolací soud má tu patrně na mysli ustanovení § 1304 obč. zák., než toto zákonné ustanovení nepřiléhá. Není tu především osobního spoluzavinění žalobce, neboť žalobce svým vlastním jednáním neb opomenutím ke škodě nepřispěl. Neručí však ani za případné zavinění svého kočího, neboť ručení zaměstnavatele za zavinění zaměstnance mohlo by nastati jen za předpokladů § 1315 nebo 1313 a) obč. zák. a těchto předpokladů tu není. Podle § 1315 obč. zák. ručí ten, kdo používá osoby nezdatné k opatření svých věcí, za škodu, kterou tato osoba v této vlastnosti způsobí osobě třetí. Zde však nebyla nezdatnost kočího žalovanou stranou ani namítána, nýbrž bylo tvrzeno jen jeho zavinění, a kromě toho jde o poškození žalobce samého, tedy nikoliv o poškození osoby třetí. Podle ustanovení § 1313 a) obč. zák. ručí ten, kdo jest povinen jinému plniti, za zavinění osob, jichž ke splnění použije, jako za své vlastní zavinění, v tomto případě však nejde o žalobcovo plnění žalované společnosti. Žalovaná strana neprávem tudíž namítá proti žalobnímu nároku žalobcovo spoluzavinění. Bylo by tu nanejvýš spoluzavinění kočího po rozumu §§ 1301, 1302 obč. zák., za které podle toho, co uvedeno, žalobce neručí. Toto případné zavinění kočího, spočívající podle úsudku obou nižších soudů v tom, že najel ojí na pilíř rampy žalované společnosti, bylo by však pokládati za spoluzavinění, při němž by se podíly jeho a žalované společnosti na škodě zjistiti nedaly, takže by podle § 1302 obč. zák. nastalo solidární ručení obou za škodu společně způsobenou. Důsledkem toho domáhá se žalobce právem na žalované společnosti náhrady celé škody a bylo proto vyhověti dovolání a změnou rozsudků nižších soudů uznati, že žalobní nárok proti žalované společnosti je důvodem zcela po právu.

Čís. 8586.

Obchod společenstva podle zákona ze dne 9. dubna 1873, čís. 70 ř. zák., s nečleny, jenž nebyl výslovně dovolen stanovami, jest nicotným a strany jsou povinny vrátiti si navzájem, co jim bylo z obchodu plněno. Společenstvo jest tu považovati za obmyslného držitele. Pokles hodnoty marek, odevzdaných společenstvu spolusmluvníkem, šel by na vrub společenstva jen, kdyby bylo lze předpokládati, že by byl spolusmluvník směnil marky za Kč dříve, než nastal jich pokles.

Závazek z nicotného právního jednání nemůže býti převzat, aniž lze platně přistoupiti k takovému dluhu.

(Rozh. ze dne 27. prosince 1928, Rv I 554/28.)

Žalovaný Josef H. předložil počátkem července 1921 žalující bance, společenstvu s r. o., šek na 50.000 marek, znějící na Deutsche Bank v Berlíně. Žalovaný vybral si na šek celkem 19.278 Kč, jež byly žalující bankou považovány za zápůjčku, a splatil celkem 5.000 Kč. Žalující banka zaslala šek ihned Deutsche Bank v Berlíně, jež jej připsala na markové konto žalující banky. Za dluh Josefa H-a zaručil se spolužalovaný Rudolf H. Žalobou, o níž tu jde, domáhala se žalující banka na Josefu H-ovi a Rudolfu H-ovi zaplacení 18.530 Kč, jež tvořil dlužný zbytek 14.278 Kč vzrostlý o úroky. Žalovaný Josef H. namítl pohledávku 50.000 Kč z důvodu náhrady škody a oba žalovaní pohledávku 10.000 Kč jako náhradu za ztrátu v kursovním rozdílu šeku. *P r o c e s n í s o u d* p r v é s t o l i c e zamítl žalobu ohledně Rudolfa H-a, uznal za žalovanou pohledávku po právu proti Josefu H-ovi penízem 14.278 Kč, neuznal po právu vzájemné pohledávky Josefa H-a 50.000 Kč a 10.000 Kč a uznal žalovaného Josefa H-a povinným zaplatiti žalobkyni 14.278 Kč proti vrácení 50.000 marek. *D ů v o d y:* Stanovami žalující banky, obzvláště § 1 odst. 2 písm. f) a § 4 a 18 jest prokázáno, že žalující banka jako společenstvo podle zákona ze dne 9. dubna 1873, čís. 70 ř. zák. spočívá na vzájemné pomoci a účelem jejím jest, by výdělek a hospodaření svých členů podporovala a zlepšovala, což kromě jiného děje se udílením a obstaráváním zápůjček za nejlacinější úrokové míry, že na výhodách společenstva mohou bráti podíl pouze členové a že se provozování obchodu omezuje, že se členství nabývá jen písemným přístupem a přijímacím usnesením předsednictva a že zápůjčka může býti poskytována jen členům. Podle výpovědi svědka Z-a a protokolu jest dále prokázáno, že v sezení z 28. července 1922 Josef B. byl přijat za člena společenstva se dvěma podíly, že však písemné prohlášení o přístupu nepodal. Z těchto zjištěných okolností vyplývá, že zápůjčky byly Josefu H-ovi žalující bankou poskytnuty, ačkoliv nebyl členem společnosti, neučiniv písemné prohlášení o přístupu jako člen společnosti. Jeho přijetí za člena v sezení správní rady stalo se neprávem. Žalující banka poskytujíc zápůjčky, jednala proti stanovám a proti zákonu. Uváživ tyto okolnosti dospěl soud k přesvědčení, že smlouva o zápůjčku jest podle § 879 obč. zák. neplatná a právně nezávazná, poněvadž činnost společenstva může směřovati k podpoře výdělku a hospodářství členů, každý jiný účel jest vyloučen a společenstvu nedovoleno, ano jinak přestává býti společenstvem ve smyslu zákona. Žalobkyně nesmí přestoupením stanov poskytovat zápůjčky nečlenům. Ježto v souzeném případě proti stanovám a proti zákonu o výrobních a hospodářských společenstvech žalobkyně poskytla zápůjčku nečlenu, jest zápůjčka neplatnou podle zákonného zákazu a nezávaznou (čís. sb. 4273). Jak jest nesporno bylo Josefu H-ovi půjčeno 3.000 Kč, 10.000 Kč, 2.000 Kč a 1.500 L. v kursovní hodnotě 4.278 Kč, tudíž dohromady 19.278 Kč, na něž Josef H. uplatil 5.000 Kč,

zůstal nezapraven dluh 14.278 Kč. Uváživ tyto zjištěné okolnosti dospěl soud k přesvědčení, že zažalovaná pohledávka proti prvžalovanému Josefu N-ovi jest po právu jen částkou 14.278 Kč. Eventuelní žádosti žalobkyně o vrácení toho, co každá strana obdržela podle § 877 obč. zák. jest vyhověti s vyloučením úroků, nákladů a jiných výloh, poněvadž zápůjčkový obchod byl neplatný, pročez žalobní žádání co do zbývajících 4.252 Kč s $8\frac{1}{4}\%$ z 18.530 Kč od 1. července 1924 bylo jako bezdůvodné zamítnouti. Naproti tomu má žalující banka vrátiti obdržených 50.000 M., k čemuž se prohlásila ochotnou. K námitce žalovaných, že toto vzájemné plnění jest nemožné, poněvadž marka není již platidlem, jest poukázati k tomu, že na nemožnost plnění mohl by se odvolávati jen ten, kdo jest plněním povinen, což nečiní, takže plnění není pro něho nemožností. K námitce znehodnocení marky jest poukázati na to, že žalobkyně, jakž prokázáno, neobdržela příkaz, co se má s markami státi, že marky neměla ve správě a že tudíž nejen nebyla povinna, nýbrž ani oprávněna příkazy o markách vydati, obzvláště pak je prodati. Nemůže proto žalující bance býti přičítáno zavinění na škodě, kterou žalovaný utrpěl znehodnocením marky, a není tu ani neodůvodněného obohacení, ježto Josefem H-em presentovaný šek na 50.000 M. byl ihned zaslán na Deutsche Bank v Berlíně k inkasu a oznámení o připsání k dobru bylo předáno Josefu H-ovi, pro něhož bylo markové konto u žalobkyně vedeno. O d v o l a c í s o u d vyhověl odvolání žalobkyně potud, že uznal žalovaného Josefa H-a povinným zaplatiti žalobkyni i 5% úroky z 14.278 Kč od 2. března 1926, jinak odvolání žalobkyně nevyhověl, odvolání žalovaného Josefa H-a pak vůbec nevyhověl. D ů v o d y: K odvolání žalobkyně. Žalující banka jest společenstvem s r. o. a spadá tedy pod zákon ze dne 9. dubna 1873, čís. 70 ř. zák. Podle § 1 tohoto zákona jest účelem společenstev, podporovati výdělek nebo hospodářství členů. Každý jiný účel jest vyloučen a není družstvem dovolen, ana by společenstva přestala býti společenstvy podle zákona. Zásada tato došla výrazu i v § 1 stanov žalující banky, jenž omezuje činnost družstva na jeho členy a dovoluje, by družstvo vstoupilo v obchodní styk s nečleny v případech jen výjimečných. Mezi výjimkami těmito nepřichází ani poskytování zápůjček ani zpeněžení šeků. Nemůže proto žalující banka, nechce-li jednati proti stanovám, ani poskytovat nečlenu zápůjčku ani pro něho obstarati zpeněžení šeků. Soud procesní doličil správně a v souhlasu se spisy, že se žalovaný Josef H. členem žalující banky nestal, nepřihlásiv se za člena písemně, a bez písemné přihlášky se podle § 4 stanov nikdo členem banky státi nemůže. Nebyl-li však žalovaný Josef H. členem žalující banky, neměla mu obstarati ani zpeněžení šeku, ani mu na ně poskytovat zápůjčky nebo zálohy a, učinila-li tak přece, jest její právní jednání s Josefem H-em nejen neplatné, nýbrž podle § 879 obč. zák. i nicotné a nemohou z něho pro smluvní strany vzniknouti ani práva ani závazky. Nicotné jednání má za následek povinnost k vrácení toho, co bylo ze smlouvy plněno (§ 1435 obč. zák.). Jak procesní soud doličil, obdržel žalovaný Josef H. od žalující banky v hotovosti celkem 19.278 Kč, uplatil na to 5.000 Kč a zbývá mu proto k placení 14.278 Kč a jest proto povinen, by tuto částku žalob-

kyni vrátil, ať ji dostal jako zápůjčku nebo jen jako zálohu, která ve své podstatě není než zápůjčkou. Na více žalující banka práva nemá a proto soud po stránce právní nikterak nepochybil, přisoudiv žalobkyni jen tuto částku proti žalovanému Josefu H-ovi. Závazek z jednání nicotného nemůže býti třetí osobou platně ani převzat ani utvrzen smlouvou rukojemskou. Z toho plyne, že ani spolužalovaný Rudolf H. nemohl platně převzít dluh Josefa H-a, ani se za něj zaručiti. Neprávem poukazuje žalující banka k tomu, že 5.000 Kč, jež žalovaný Josef H. na dluh splatil, nemůže býti ze zažalovaného dluhu odečteno, poněvadž tato částka byla placena na dluh z poskytnuté zálohy a to, co bylo uplaceno na dluh ze slibu neplatného, nemůže býti požadováno zpět. V souzeném případě nejde jen o smlouvu neplatnou pro nedostatek formy, nýbrž o smlouvu nicotnou a v takovém případě neplatí ustanovení § 1432 obč. zák., jehož se žalující banka dovolává, nýbrž předpis § 1435 obč. zák. Podle toho není odvolání, pokud jde o žalovaného Rudolfa H-a, vůbec odůvodněno. Odvolání není však, pokud jde o jistinu, odůvodněno ani ohledně spolužalovaného Josefa H-a. Oprávněno jest jen ohledně úroků. Na ty arci žalující banka má právo, poněvadž žalovaný Josef H. jest s placením v prodlení. Ovšem úroky, které patří žalobkyni, jsou pouze zákonné úroky 5% a přísluší žalobkyni teprve ode dne, kdy nárok z bezdůvodného obohacení vnesla na soud. To se stalo dnem 1. března 1926. Bylo proto odvolání ohledně úroků z části vyhověno, v ostatním však obě odvolání žalující banky zamítnuta.

K odvolání Josefa H-a. Bylo již shora podotčeno, že v odevzdání šeku žalobkyni nelze spatřovati nic jiného, než žádost o jeho zpeněžení, i když výslovně nebyla přednesena, neboť odevzdání to jiného rozumného výkladu nepřipouští. Návrh na zpeněžení šeku a jeho přijetí jest, ne-li smlouvou komisionářskou, aspoň smlouvou plnomocenskou. Ať se však jedná o smlouvu tu nebo onu, nebyla žalobkyně oprávněna s docíleným výtěžkem bez zvláštního příkazu žalovaného Josefa H-a samostatně nakládati a obzvláště za něho koupiti československé koruny, nýbrž musila míti stále výtěžek ten pro žalovaného Josefa H-a připravený. Takovýto příkaz však podle napadeného rozsudku žalovaný Josef H. žalobkyni nedal. Proto, pozbyla-li marka ceny, šlo to na vrub žalovaného Josefa H-a, nikoli však na vrub žalující banky. Tím jest však odňat námitce započtení, kterou se jedině žalovaný Josef H. proti žalobě brání, veškeren základ. Žalovaný Josef H. odevzdal žalobkyni šek, by ho zpeněžila, nikoli jako zástavu za zápůjčku a nemůže proto namítati, že, když jest neplatnou smlouva o zápůjčku, jest neplatnou i smlouva o zástavu. Ostatně se touto námitkou žalovaný Josef H. v první stolici nebránil a, činí-li tak teprve nyní, je to novotou, kterou zákon v řízení odvolacím nedovoluje (§ 482 c. ř. s.). Otázka bezelstnosti nemá pro spor významu, poněvadž žalobkyně jednala při zpeněžení šeku jako plnomocnice nebo komisionářka žalovaného Josefa H-a a znehodnocení marky šlo tedy na jeho vrub, ať byl držitelem bezelstným neb obmyslným. Ustanovení § 1041 obč. zák. nemůže se žalovaný Josef H. s úspěchem dovolávati, poněvadž tento předpis má na mysli jen obohacení mimo případ smlouvy, zpeněžení šeku

žalobkyní mělo však původ ve smlouvě, třebas ve smlouvě nicotné. Nelze upříti, že nebylo důvodu, by žalovaný Josef H. byl odsouzen k plnění proti vrácení 50.000 M., neboť žalobkyně sice prohlásila, že je ochotna, tuto částku vrátiti, by však žalovaný Josef H. byl odsouzen k placení jen proti vrácení této částky, to nenavrhl. Než nedopatření toto mohlo by býti důvodem k odvolání žalobkyni, nikoli však žalovanému Josefu H-ovi.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl ani dovolání žalobkyně ani dovolání Josefa H-a.

D ů v o d y:

Názor odvolacího soudu, že odevzdání šeku žalobkyni žalovaným Josefem H-em není než žádostí o zpeněžení šeku, poněvadž odevzdání to nepřipouští jiného rozumného výkladu, není, jak míní Josef H., skutkovým zjištěním, nýbrž úsudkem právním. Proto nelze mu vytýkati, že odporuje spisům. Nezáleží však na tom, zda tento názor odvolacího soudu jest správný a zda zpeněžení šeku podle vůle stran mělo býti provedeno vybráním šekového peníze u trasáta či komisionářským prodejem šeku, jak tvrdí žalovaní, ani na tom, zda má pravdu žalovaný Josef H., že podle úmyslu stran měl šek býti zástavou za zápůjčky, žádané jím na žalobkyni. Ani na tom nezáleží, zda platy, jež žalobkyně poskytovala Josefu H-ovi na jeho žádost, byly zápůjčkou či zálohou na trhovou cenu šeku. Neboť právní jednání mezi žalobkyní a Josefem H-em, ať se na ně pohlíží tak neb onak, byla, jak dovodily správně nižší soudy, podle § 879 prvý odstavec obč. zák. nicotná, poněvadž stanovami jsou žalobkyni, která jest společenstvem ve smyslu zákona ze dne 9. dubna 1873, čís. 70 ř. zák. dovoleny jen určité obchody s nečleny, mezi které nepatří obchod, který činila se žalovaným Josefem H-em. Nejvyšší soud odůvodnil právní názor, že smlouvy z obchodů společenstva s nečleny jsou nicotné, byly-li stanovami obchody společenstva obmezeny na členy, již ve svých rozhodnutích sb. n. s. čís. 4273, 7321 a neshledává příčiny, by od tohoto názoru upustil. Byli proto podle § 877 obč. zák. i žalobkyně i žalovaný Josef H. povinni, vrátiti druhé straně to, co od ní obdrželi. Rozsah této povinnosti řídí se podle § 1437 obč. zák. podle toho, zda příjemce byl držitelem bezelstným či obmyslným, zda o neplatnosti obchodu věděl nebo věděti musel čili nic. Ve sporu nevyšly na jevo okolnosti, nasvědčující tomu, že Josef H. věděl o neplatnosti právního jednání se žalobkyní. Nelze mu klásti ani za vinu, že o ní věděti musel, poněvadž nemusel znáti obsah stanov žalobkyně a mohl naopak na to spolehnouti, že žalobkyně zachová meze jí stanovami vytčené. Jest proto povinen vrátiti to, co obdržel, to jest podle zjištění nižších soudů 14.278 Kč, ale jen to, a podle §§ 330 a 338 obč. zák. platiti z této částky úroky teprve ode dne, kdy nárok na vrácení byl vznesen. Žalobkyně byla též povinna vrátiti Josefu H-ovi, co od něho obdržela, to jest šek, anebo, když vybrala od trasáta částku, na niž šek zněl, tuto částku, nikoliv však, jak žalovaný tvrdí, její hodnotu v Kč, tedy 50.000 M. nikoliv 50.000 Kč, kterouž hodnotu tehdy mělo 50.000 M., poněvadž šek zněl na marky a

žalobkyně obdržela marky nikoliv Kč. Žalobkyně vrátila žalovanému 50.000 M. tím, že mu tuto částku připsala na jeho kontu k dobru. Jde ještě o to, koho stihá škoda z poklesu hodnoty marek. Žalobkyně připsala žalovanému Josefu H-ovi 50.000 M. k dobru teprve 30. září 1921, ač obdržela šek od žalovaného 30. července 1921 a vybrala jej 2. srpna 1921. Od 30. července, pokud se týče 2. srpna 1921 do 30. září 1921 poklesl kurs marky, jak bylo jako nesporné zjištěno, z 1 Kč na 80.5 h, hodnota 50.000 M. tedy z 50.000 Kč na 40.250 Kč tedy o 9.750 Kč. Žalobkyně musela znáti své stanovy, musela tedy věděti, že obchod se žalovaným jest neplatný. Jest ji tudíž pokládati za obmyslného držitele, který podle § 335 obč. zák. jest povinen nahraditi všechnu škodu jeho držbou způsobenou. Pokles hodnoty 50.000 M. v době, kdy byla žalobkyně v jejich držbě, byl by škodou, kterou žalovaný utrpěl držbou žalobkyně, kdyby bylo lze předpokládati, že by žalovaný byl marky směnil za Kč dříve než pokles nastal, kdyby byl mohl s nimi volně nakládati. Ale žalovaný ani netvrdí, že by tak byl učinil a nelze to ani předpokládati, vždyť nedal, ani když mu 50.000 M. bylo připsáno k dobru, a vůbec nikdy příkaz ke směně marek za Kč. Škoda z poklesu marek byla by tedy nastala, i kdyby je žalobkyně byla žalovanému neprodleně připsala k dobru, takže není příčinné souvislosti mezi touto škodou a držbou žalobkyně. Znehodnocení marek po dobropisu jde rovněž na vrub žalovaného. Dobropis 50.000 M. byl jeho jměním a znehodnocení marek bylo tudíž náhodou, nastavší v jeho jmění. Žalobkyně neměla, jak zdůrazňuje správně odvolací soud, ani práva ani povinnosti, disponovati markami a směniti je za Kč, dokud žalovaný nedal jí k tomu příkaz. Zcela lichou jest námitka žalovaného Josefa H-a, podle níž tím, že byl odsouzen zaplatiti žalobkyni 14.278 Kč proti tomu, že ona mu vrátí 50.000 M., stalo se plnění jemu uložené nemožným, poněvadž jest prý nemožným plnění žalobkyni uložené. Námitku tu vyvrátil již odvolací soud, na jehož důvody se žalovaný poukazuje. Co se týče Rudolfa H-a, posoudil odvolací soud věc rovněž správně po stránce právní. Jest mu přisvědčiti, praví-li, že závazek z nicotného jednání nemůže býti osobou třetí převzat, z čehož plyne, že také přístup Rudolfa H-a k dluhu Josefa H-a nebo převzetí tohoto dluhu Rudolfem H-em není platným. Žalobkyně může žádati vrácení toho, co z nicotného jednání plnila, jen od toho, komu plnila.

Čís. 8587.

Zásada vytčená v čl. 368 obch. zák., že pohledávky z jednání, které uzavřel komisionář, může sice komitent uplatňovati proti dlužníku teprve po jejich postupu, že však v poměru mezi komitentem a komisionářem nebo jeho věřiteli pokládají se takové pohledávky, byť i nebyly postoupeny, za pohledávky komitentovy, platí i v jiných případech zastoupení mimo komisionářství.

Prodal-li vlastníkům zmocněnec věc svým jménem, přísluší vlastníku proti exekuci, vedené vymáhajícím věřitelem zmocněnce na pohledávku